

SXEDI0-B.130

31.10.1988: Η ΕΞΕΤΑΣΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΤΗΣ ΒΟΥΛΗΣ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ ΓΙΑ ΤΟ ΦΑΚΕΛΟ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ, ΣΥΝΕΧΙΖΟΝΤΑΣ ΤΙΣ ΕΠΙΚΡΙΣΕΙΣ ΤΗΣ ΓΙΑ ΤΟΝ ΤΡΟΠΟ ΠΟΥ ΕΔΡΑΣΕ Η ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΟ- ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΗΓΕΣΙΑ ΓΙΑ ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΤΗΣ ΑΜΥΝΑΣ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ, ΚΑΤΑ ΤΗ ΔΕΥΤΕΡΗ ΦΑΣΗ ΤΗΣ ΤΟΥΡΚΙΚΗΣ ΕΙΣΒΟΛΗΣ (ή ΔΕΥΤΕΡΟΣ ΑΤΤΙΛΑΣ), ΚΑΤΑΓΓΕΛΛΕΙ ΟΤΙ Η ΜΕΡΑΡΧΙΑ ΠΟΥ ΕΙΣΗΓΗΘΗΚΕ Ο ΚΑΡΑΜΑΝΛΗΣ ΝΑ ΣΥΓΚΡΟΤΗΘΕΙ ΓΙΑ ΝΑ ΑΠΟΣΤΑΛΕΙ ΣΤΗΝ ΚΥΠΡΟ ΕΤΟΙΜΑΣΤΗΚΕ ΣΤΑ ΤΕΛΗ ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ ΚΑΙ ΕΤΣΙ ΑΠΟΔΕΙΧΗΚΕ ΠΛΕΟΝ ΑΧΡΕΙΑΣΤΗ (μέρος 21 ΤΗΣ ΕΚΘΕΣΗΣ ΤΗΣ ΒΟΥΛΗΣ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ ΓΙΑ ΤΟ ΦΑΚΕΛΟ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ)

Η Εξεταστική Επιτροπή της Βουλής των Ελλήνων για το φάκελο της Κύπρου καταγγέλλει ότι η Μεραρχία που διέταξε ο Πρωθυπουργός της Ελλάδας Κωνσταντίνος Καραμανλής να συγκροτηθεί για να αποσταλεί, αν χρειαζόταν στην Κύπρο, δεν έγινε.

Και όταν ακόμα συγκροτήθηκε, αναφέρει η Επιτροπή, αυτή αποδείχθηκε δώρο άδωρο γιατί ήδη οι τούρκοι είχαν προελάσει και κατέλαβαν τα εδάφη που είχαν προγραμματίσει να καταλάβουν και μάλιστα χωρίς κανένα εμπόδιο.

Αναφέρεται στην έκθεση (Μέρος 21):

IV

1. Στρατιωτικές επιχειρήσεις- Αποτελέσματα- Ευθύνες

1.1. Οι επιχειρήσεις που άρχισαν με τον ΑΤΤΙΛΑ ΙΙ στις 14 Αυγούστου 1974 και περατώθηκαν στις 16 Αυγούστου, χαρακτηρίζονται από τη συνεχή προέλαση των τουρκικών δυνάμεων προς επίτευξη των αντικεινικών στόχων των τούρκων.

1.2. Δεν προκύπτει από κανένα στοιχείο ότι η όποια αντίσταση που προβλήθηκε από τις υπάρχουσες δυνάμεις μας στην Κύπρο, είχε σαν αποτέλεσμα τη ματαίωση των τουρκικών σχεδίων.

1.3. Το αποτέλεσμα των στρατιωτικών επιχειρήσεων αυτών είναι γνωστό:

α) Καταλήφθηκε και βρίσκεται κάτω από την κατοχή των τουρκικών στρατευμάτων το **38%** του κυπριακού εδάφους.

β) Υπήρξαν νεκροί και τραυματίες (όπως οι σχετικοί επίσημοι πίνακες του ΥΕΘΑ αναφέρουν).

γ) Υπάρχει το πρόβλημα των αγνοουμένων.

δ). Ο ΑΤΤΙΛΑΣ ΙΙ είναι η τελική στρατιωτική επιχείρηση που σταθεροποίησε τη στρατιωτική κατοχή στην Κύπρο που διατηρείται ήδη **14** χρόνια (έκδοση έκθεσης επιτροπής **1988**).

2. Ευθύνες Στρατιωτικής και Πολιτικής ηγεσίας του Υπουργείου Εθνικής Αμυνας.

2.1. Η τεράστια ευθύνη των δικτατορικών "Κυβερνήσεων" και στρατιωτικών ηγεσιών για την Κυπριακή τραγωδία έχει περιγραφεί και τονισθεί στα προηγούμενα κεφάλαια και ως εκ τούτου δεν χρειάζεται να επαναληφθεί και στο κεφάλαιο αυτό, το οποίο αφορά τους χειρισμούς που έκανε η υπό τον κ. Καραμανλή πολιτική κυβέρνηση. Σε καμιά περίπτωση δεν είναι δυνατόν να κρίνουμε και να εξετάσουμε με τα ίδια μέτρα και τα ίδια σταθμά, με τα οποία κρίναμε τους χειρισμούς (πράξεις ή παραλείψεις) της χουντικής ηγεσίας κατά το διάστημα Απριλίου **1967-Ιουλίου 1974**) και τους χειρισμούς της υπό τον κ. Καραμανλή Κυβέρνησης.

2.2. Η στρατιωτική ηγεσία του ΥΕΘΑ (Μπονάνος, Γαλατσάνος, Αραπάκης, Παπανικολάου) η οποία είναι η ίδια που είχε την ευθύνη για το εγληματικό πραξικόπημα κατά Μακαρίου και τα τραγικά αποτελέσματα του ΑΤΤΙΛΑ Ι (τα οποία ασφαλώς επηρέασαν σημαντικά και τον ΑΤΤΙΛΑ ΙΙ) δηλαδή ότι δεν ήταν δυνατή η αποστολή οποιασδήποτε μορφής στρατιωτική βοήθεια στην Κύπρο- ήταν ορθές.

2.3. Στην προσπάθεια τους αυτή προέβησαν στις

ακόλουθες πράξεις και παραλείψεις, για τις οποίες έχουν ευθύνες. Και συγκεκριμένα:

α. Παρά το γεγονός ότι ήταν αποδέκτες αναφορών και σημάτων από ΓΕΕΦ για αποστολή ενισχύσεων, υλικού και αντιαρματικών όπλων, αυτοί στέλνουν μόνο πυρομαχικά και άλλο υλικό. Οχι ενισχύσεις και αντιαρματικά όπλα, έστω και ελαφρά, τα οποία ήταν δυνατόν να μεταφερθούν με τον τρόπο που στάληκαν και τα άλλα υλικά.

β. Συνειδητά και "εν ομοφωνία" ενεργούντες υποστηρίζουν μονίμως την αδυναμία αποστολής στρατιωτικών ενισχύσεων στην Κύπρο, επισείοντες παράλληλα τον κίνδυνο ελληνοτουρκικού πολέμου, τον οποίο μάλιστα υπερτονίζουν. Έτσι συνειδητά, παραπλανούν τον πρωθυπουργό κ. Καραμανλή του οποίου ήταν οι νόμιμοι σύμβουλοι και οδηγούν να συνταχθεί με τις απόψεις τους.

γ. Συνειδητά δεν εκτελούν την εντολή του πρωθυπουργού κ. Καραμανλή της 3ης Αυγούστου για τη συγκρότηση Μεραρχίας. Δεν αρνούνται άμεσα μεν, πλην όμως, με τη σκόπιμη και αδικαιολόγητη καθυστέρηση έκδοσης της διαταγής διοικητικής μέριμνας "σαμποτάρουν" την υλοποίηση της εντολής Καραμανλή, με αποτέλεσμα όταν τελικά συγκροτήθηκε η Μεραρχία να είναι άχρηστη για τον σκοπό για τον οποίο προοριζόταν.

δ. Συνειδητά δεν ενημερώνουν τον πρωθυπουργό κ. Καραμανλή για τη δυνατότητα αποστολής στην Κύπρο "μικρών επιλέκτων δυνάμεων με ελαφρύ οπλισμό" που αναφέρεται στην πιο πάνω έκθεση του αντιστράτηγου Επιτήδειου. Αντίθετα την αποκρύπτουν επιμελώς.

ε. Ενώ γνωρίζουν, ως πεπειραμένοι αξιωματικοί, ότι με την αποστολή κάποιων ενισχύσεων (ειδικές μονάδες, κατάλληλο υλικό για απόκρουση αρμάτων κλπ) αφενός θα τονώνετο το ηθικό των στρατιωτικών μονάδων που ήταν στην Κύπρο και αφετέρου υπήρχε η δυνατότητα επιβράδυνσης της επέκτασης του προγεφυρώματος και της προέλασης των τούρκων, ώστε να δοθεί χρόνος για διπλωματικούς χειρισμούς, με

σκοπό να περισωθεί, ένα μέρος του εδάφους που κατέλαβαν και κατέχουν σήμερα οι τούρκοι, παρά ταύτα όχι μόνο δεν αποστέλλουν τις δυνάμεις και το κατάλληλο υλικό, αλλά παράλληλα δίνουν εντολή στον αρχηγό του ΓΕΕΦ Καραγιάννη για υποχωρητική κίνηση με παράλληλη τήρηση της επαφής και οπωσδήποτε αποφυγή εγκλωβισμού. Δηλαδή παράδοση του Κυπριακού εδάφους στον τουρκικό στρατό χωρίς άμυνα.

2.4. Για τις παραπάνω πράξεις και παραλείψεις τους οι προαναφερόμενοι Αρχηγοί δεν μπορούν να επικαλεστούν ως δικαιολογία την ενδεχόμενη κάλυψη τους από τον Υ.ΕΘ.Α κ. Αβέρωφ, ο οποίος είτε συμφώνησε με αυτές είτε τις ανέχθηκε. Και αυτό γιατί είχαν ίδια ατομική ευθύνη ως εκ του αξιώματος που έφεραν.

2.5. Ο Υπουργός Εθνικής Αμυνας κ. Αβέρωφ έχει ευθύνες γιατί:

α. Ανεξάρτητα από τις απόψεις και θέσεις του σχετικά με τη δυνατότητα αποστολής στρατιωτικής βοήθειας στην Κύπρο (ενδεικτικά επισημαίνεται η άποψη του ότι η απόσυρση της Μεραρχίας το **1967** ορθά έγινε γιατί δεν χρησίμευε σε τίποτα) ώφελε ως Υ.ΕΘ.Α να απακολουθήσει την εκτέλεση της εντολής του πρωθυπουργού της **3ης** Αυγούστου και να μην ανεχθεί (αν όχι να προκαλέσει) την κωλυσιεργία της ηγεσίας των ενόπλων δυνάμεων ούτε να αποκρύψει από τον πρωθυπουργό τη μη εκτέλεση της εντολής του.

β. Δεν ενημέρωσε ούτε πρότεινε στον πρωθυπουργό τη δυνατότητα αποστολής στην Κύπρο μικρών επιλέκτων μονάδων (όπως μνημονεύεται στην έκθεση του αντιστρατήγου Επιτήδειου) με ελαφρύ οπλισμό και αντιαρματικά, οι οποίες όπως προαναφέρεται θα ήταν δυνατόν να προσφέρουν τη δυνατότητα προβολής ισχυρής σαρανταοκτιάωσης άμυνας που ζήτησε ο πρωθυπουργός στις **13** Αυγούστου και έτσι να διασωθεί τουλάχιστον η Αμμόχωστος. Τη δυνατότητα αυτή δέχεται και ο στρατηγός Καραγιάννης στην παραπάνω μνημονευόμενη έκθεση του προς το ΑΕΔ.

γ. Παρέλειψε όπως προκύπτει από τις καταθέσεις και άλλα στοιχεία, να εισηγηθεί στον πρωθυπουργό την αντικατάσταση της χουντικής στρατιωτικής ηγεσίας καίτοι ε γνώριζε ότι βαρυνόταν με την επιτυχία της απόβασης των τουρκικών δυνάμεων στην Κύπρο και την εδραίωση του προγεφυρώματος και ως εκ τούτου δεν θα ήταν ανεπηρέαστοι στις εισηγήσεις τους για τους αναγκαίους χειρισμούς που θα έπρεπε να γίνουν από την Κυβέρνηση Εθνικής Ενότητας. Σχετικά με τη δυνατότητα αντικατάστασης της στρατιωτικής ηγεσίας παραπέμπουμε στα όσα αναφέρονται παραπάνω.

2.6. Στον αρχηγό του ΓΕΕΦ Στρατηγό Ευθ. Καραγιάννη δεν είναι δυνατόν να αποδοθούν ευθύνες, αφ'ενός μεν γιατί οι δυνάμεις που υπήρχαν στην Κύπρο κατά την άφιξη του στις **6** Αυγούστου ήταν σχεδόν αποδιοργανωμένες και με χαμηλό ήθικό και το χρονικό διάστημα από **6/8** μέχρι την τελική επίθεση των τουρκικών δυνάμεων στις **14/8** ήταν μικρό για την αναδιοργάνωση τους και αφετέρου γιατί υποχωρώντας συνεχώς εκτελούσε εντολές της στρατιωτικής ηγεσίας και του Υ.ΕΘ.Α προσωπικά.

3. Ενέργειες και χειρισμοί των κ.κ. Γ. Μαύρου και Κ. Καραμανλή.

3.1. Όπως προαναφέρεται ο κ. Μαύρος, Αντιπρόεδρος και Υπουργός Εξωτερικών της Κυβέρνησης Εθνικής Ενότητας, δεν ασχολήθηκε με το στρατιωτικό σκέλος του Κυπριακού (συμμετείχε μόνο στις συσκέψεις των **3ης** και **15ης** Αυγούστου) και στους χειρισμούς που έκανε στο διπλωματικό τομέα τους έκανε μετά από εντολή ή οπωσδήποτε από συνεννόηση και συμφωνά με τον πρωθυπουργό.

3.2. Όπως αναφέρεται και πιο πάνω ο πρωθυπουργός κ. Καραμανλής αναμείχθηκε και στα δυο σκέλη του κυπριακού. Στο διπλωματικό τομέα έκανε τους χειρισμούς που περιγράφονται παραπάνω και από

τις καταθέσεις των μαρτύρων και τα υπόλοιπα στοιχεία δεν προέκυψε κάποια συγκεκριμένη ενέργεια που θα έπρεπε να γίνει στον τομέα αυτό και δεν έγινε.

3.3. Το στρατιωτικό τομέα ο Πρωθυπουργός κ. Καραμανλής τον εμπιστεύθηκε στον κ. Ε. Αβέρωφ τον οποίο περιέβαλε με απόλυτη εμπιστοσύνη (αναφερόμαστε μόνο στους χειρισμούς και τις εισηγήσεις του στο Κυπριακό) παρά το γεγονός ότι εγνώριζε και από την προηγούμενη συνεργασία τους τις θέσεις του κ. Αβέρωφ σχετικά με την αποστολή στρατιωτικής βοήθειας από την Ελλάδα στην Κύπρο.

Αυτός είναι ο λόγος (η απόλυτη εμπιστοσύνη) για τον οποίο ο κ. Καραμανλής και στα τρία προαναφερόμενα μνημόνια των **3, 13** και **14** Αυγούστου φέρεται τελικά να συμφωνεί με τις εισηγήσεις του κ. Αβέρωφ, οι οποίες είναι ταυτόσημες με τις εισηγήσεις και θέσεις της στρατιωτικής ηγεσίας. Η μοναδική φορά που διαφοροποιήθηκε ήταν στις **3** Αυγούστου, όταν έδωσε εντολή να συκροτηθεί μία Μεραρχία, ώστε αν αποφασισθεί, να είναι έτοιμη να αναχωρήσει για την Κύπρο. Εντολή την οποία επαναλαμβάνει και στις **14** Αυγούστου, χωρίς να μνημονεύεται στο ταυτόχρονο μνημόνιο που αντιγράφεται παραπάνω, αν ζήτησε επεξηγήσεις για τη μη εκτέλεση της εντολής του της **3/8**.

3.4. Με τα δεδομένα αυτά στην επιτροπή παραμένουν τα ακόλουθα ερωτήματα:

α. Γιατί ο κ. Κ. Καραμανλής, έμπειρος πολιτικός, μια και δεν προχώρησε στην αντικατάσταση της χουντικής στρατιωτικής ηγεσίας για τους λόγους που, κατά τη γνώμη της Επιτροπής υπερτονίζει στην απο **3/5/1987** επιστολή του δεν επέλεξε στρατιωτικούς της εμπιστοσύνης του ως προσωπικούς του συμβούλους, ώστε να μπορεί να ελέγχει την ορθότητα των εισηγήσεων της στρατιωτικής ηγεσίας και κατ' επέκταση και τις εισηγήσεις του Υ.ΕΘ.Α κ. Αβέρωφ. Τέτοια δυνατότητα επιλογής και πρόσληψης είχε γιατί υπήρχαν άριστα επεγγελματικά καταρτισμένα και δημοκρατικά στελέχη των ενόπλων δυνάμεων τα

οποία είχε επιστρατεύσει η χούντα, μεταξύ των οποίων ήταν και μερικοί από αυτούς που χρησιμοποίησε στη συνέχεια σε καίριες θέσεις.

β. Γιατί ο κ. Κ. Καραμανλής, έμπειρος πολιτικός, δεν αντελήφθη τη μεθοδευμένη και συνεχή υπονόμευση του από τη χουντική ηγεσία των ενόπλων Δυνάμεων που είχε ως συνέπεια να πάρει τις γνωστές αποφάσεις του σύμφωνα με τις εισηγήσεις τους με τα παραπάνω αποτελέσματα (απώλεια **38%** της Κύπρου κλπ). Δεν γνωρίζουμε εάν το κόστος της αντικατάστασης της στρατιωτικής ηγεσίας, θα ήταν μεγαλύτερο από το κόστος της διατήρησης της. Από το αποτέλεσμα όμως κρίνουμε ότι η αντικατάσταση θα είχε μικρότερο κόσμος. Δεν παραβλέπουμε φυσικά τις δύσκολες συνθήκες της εποχής εκείνης.